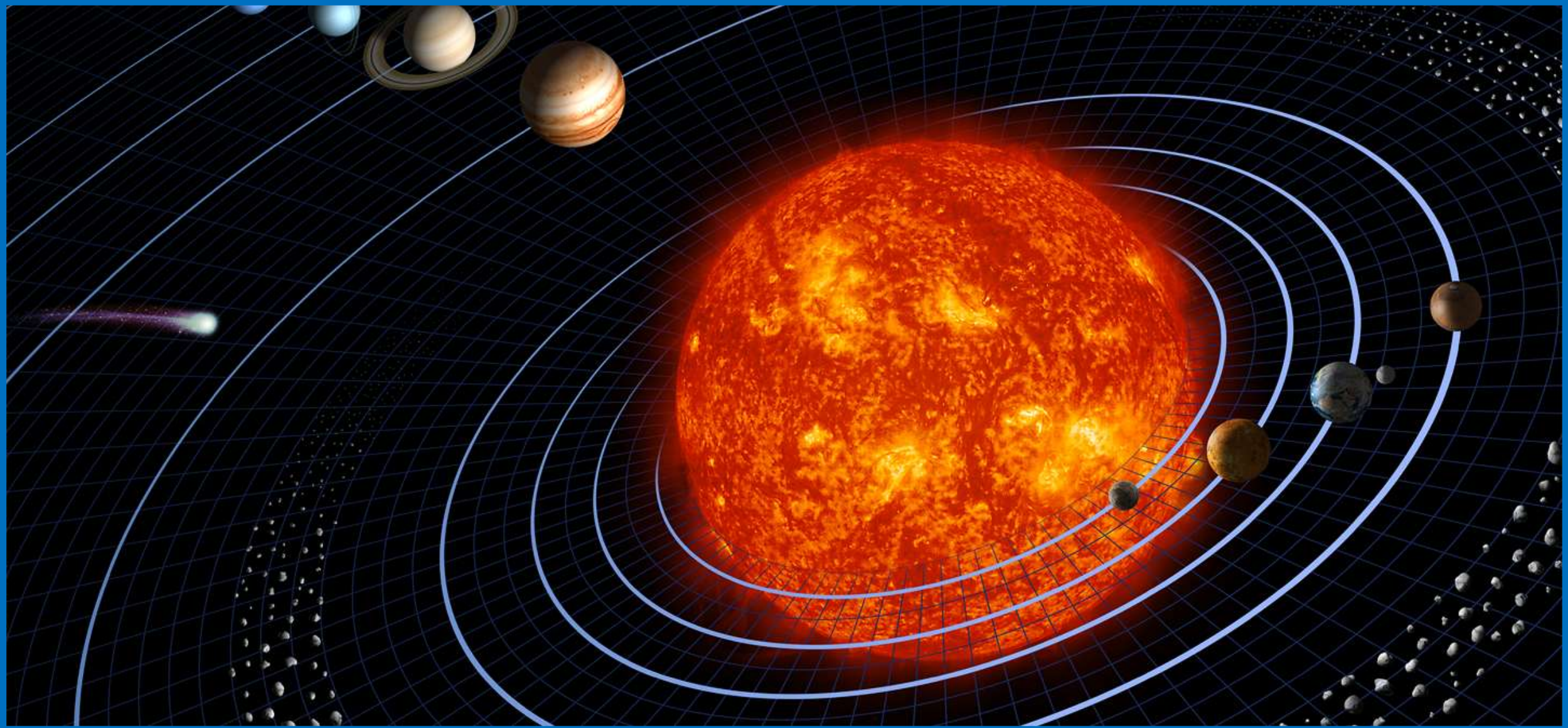

II. Ziemia we wszechświecie

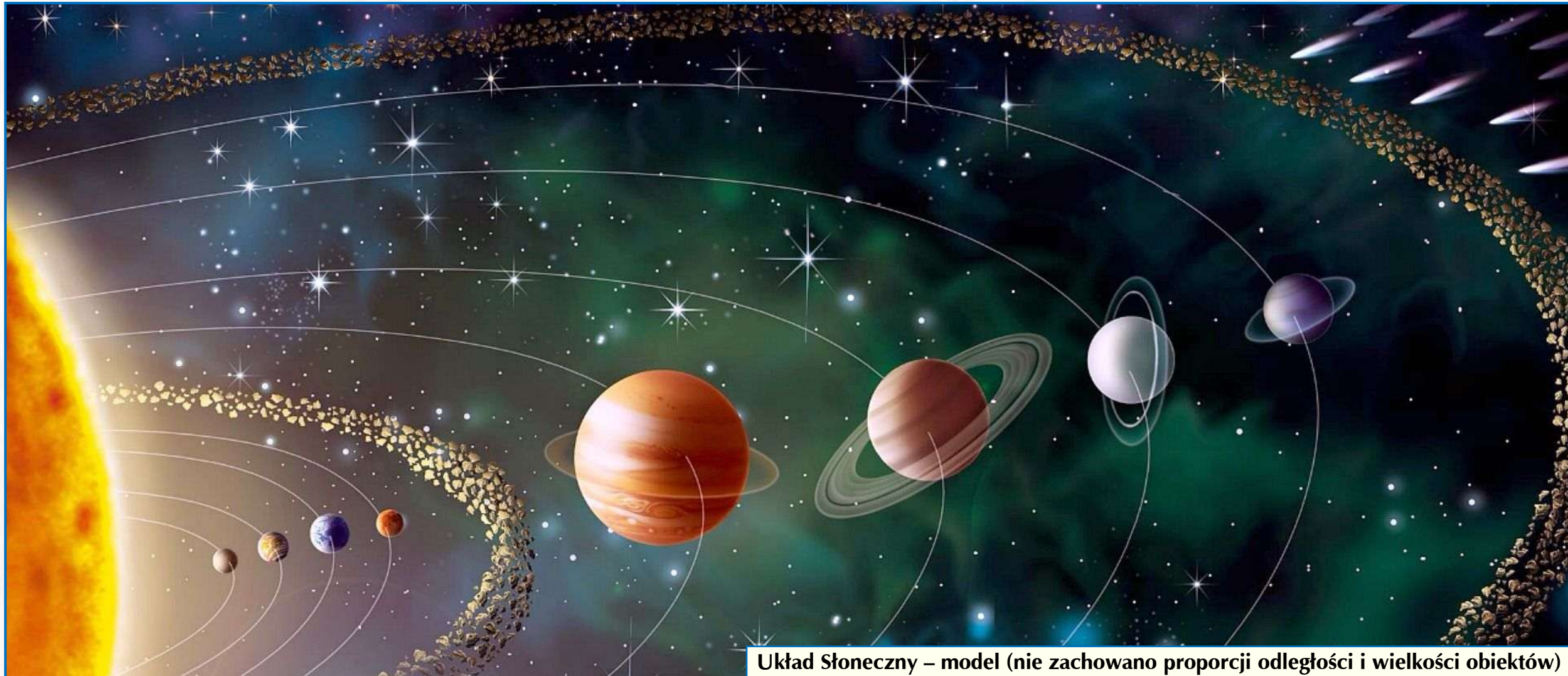
2a. Budowa Układu Słonecznego

Planety Układu Słonecznego

Skład Układu Słonecznego

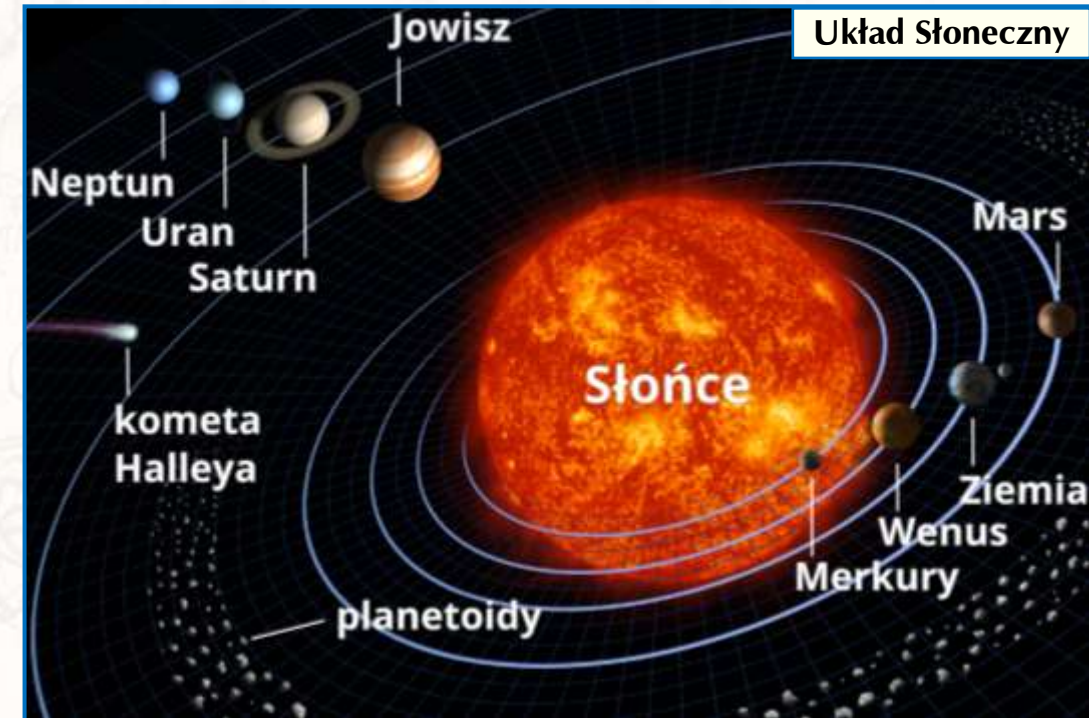
- **Układ Słoneczny** stanowi zespół ciał niebieskich złożony z **gwiazdy (Słońce)** i związanych z nią siłami grawitacji: **planet, księżyców, planetoid, komet, meteoroidów** oraz **materii międzyplanetarnej**.
- Prawie cała masa Układu Słonecznego (99,86 %) skupiona jest w centrum układu, tj. w Słońcu.

Układ Słoneczny – model (nie zachowano proporcji odległości i wielkości obiektów)

Planety Układu Słonecznego

- **Planety** obiegają centralnie położone **Słońce** po **eliptycznych** (prawie kolistych) drogach, zwanych **orbitami**, i świecą jego **odbitym światłem**.
- Niektóre spośród nich, jak **Wenus** i **Mars**, są na ziemskim nieboskłonie **jaśniejsze** niż najjaśniejsze gwiazdy, inne jak **Neptun** i **Uran** – są **całkowicie** (lub niemal całkowicie) **niewidoczne** gołym okiem z Ziemi.
- Orbity większości planet, ich księżyców i planetoid **leżą prawie w jednej płaszczyźnie**.
- **Kierunek ruchu obiegowego planet po orbitach jest zgodny z kierunkiem ruchu obrotowego Słońca wokół własnej osi** i tak samo kierunek obiegu księżyców wokół macierzystych planet odpowiada kierunkowi ruchu obrotowego planet.
- Planety znacznie różnią się wielkością, budową wewnętrzną, składem chemicznym, prędkością i charakterem ruchu, temperaturą, liczbą księżyców.
- Cechy te pozwalają wyróżnić:
  - **planety grupy ziemskiej – planety wewnętrzne Układu Słonecznego (planety skaliste),**
  - **planety olbrzymy – planety zewnętrzne Układu Słonecznego (planety jowiszowe).**

Planety widoczne z Ziemi w grudniu 2015 r.

1. Planety grupy ziemskiej – planety wewnętrzne Układu Słonecznego (planety skaliste)

→ **Planety grupy ziemskiej – planety wewnętrzne Układu Słonecznego (planety skaliste: Merkury, Wenus, Ziemia i Mars)** są:

- stosunkowo niewielkie i o dość dużej gęstości,
- podobnej budowie – posiadają metaliczne jądro otoczone skalną skorupą,
- z widocznymi pozostałościami aktywności wulkanicznej i tektonicznej,
- wszystkie posiadają atmosferę:
  - najrzadszą, śladową – Merkury,
  - najgęstsza – Wenus, gdzie efekt cieplarniany powoduje rozgrzanie powierzchni globu i atmosfery do blisko 500°C.

→ Planety te znane były już w starożytności, z zastrzeżeniem jednak, że Ziemi przypisywano wówczas szczególną rolę i do planet jej nie zaliczano.

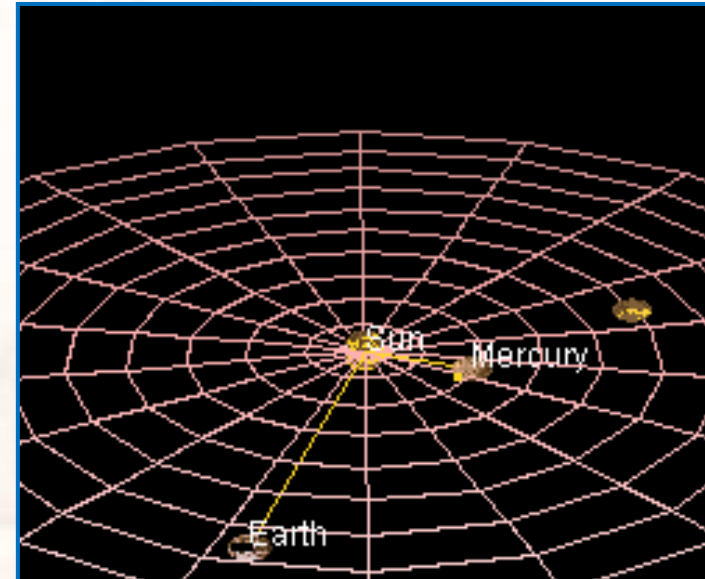
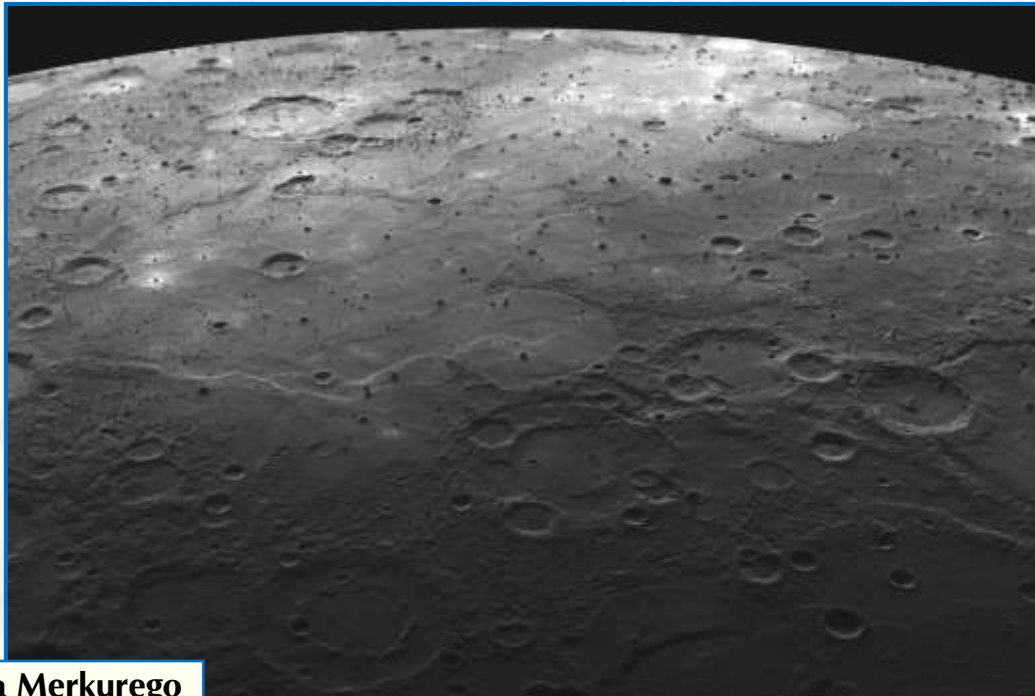

Merkury

- **Merkury** – najmniejsza i najbliższa Słońcu planeta Układu Słonecznego.
  - Jako planeta wewnętrzna znajduje się dla ziemskiego obserwatora zawsze w pobliżu Słońca i jest **trudna do obserwacji**.
  - Mimo to należy do planet widocznych gołym okiem i była znana w starożytności.
  - Merkurego dojrzeć można jedynie tuż przed wschodem lub tuż po zachodzie Słońca.
- Rzeźba powierzchni Merkurego przypomina Księżyc – **liczne kratery uderzeniowe** (po uderzeniu planetoid i komet).
- **Praktycznie pozbawiony jest atmosfery**, która jest **silnie rozrzedzona** – składa się głównie z: tlenu, sodu, wodoru i helu.
- **Temperatura powierzchni** waha się **od około -180°C do około 430°C**.
- Planeta posiada **duże żelazne jądro** (40% objętości), generujące pole magnetyczne.
  - Posiada jedną z największych **gęstości** (**5,4 g/cm³**) spośród planet Układu Słonecznego (większą ma jedynie Ziemia).

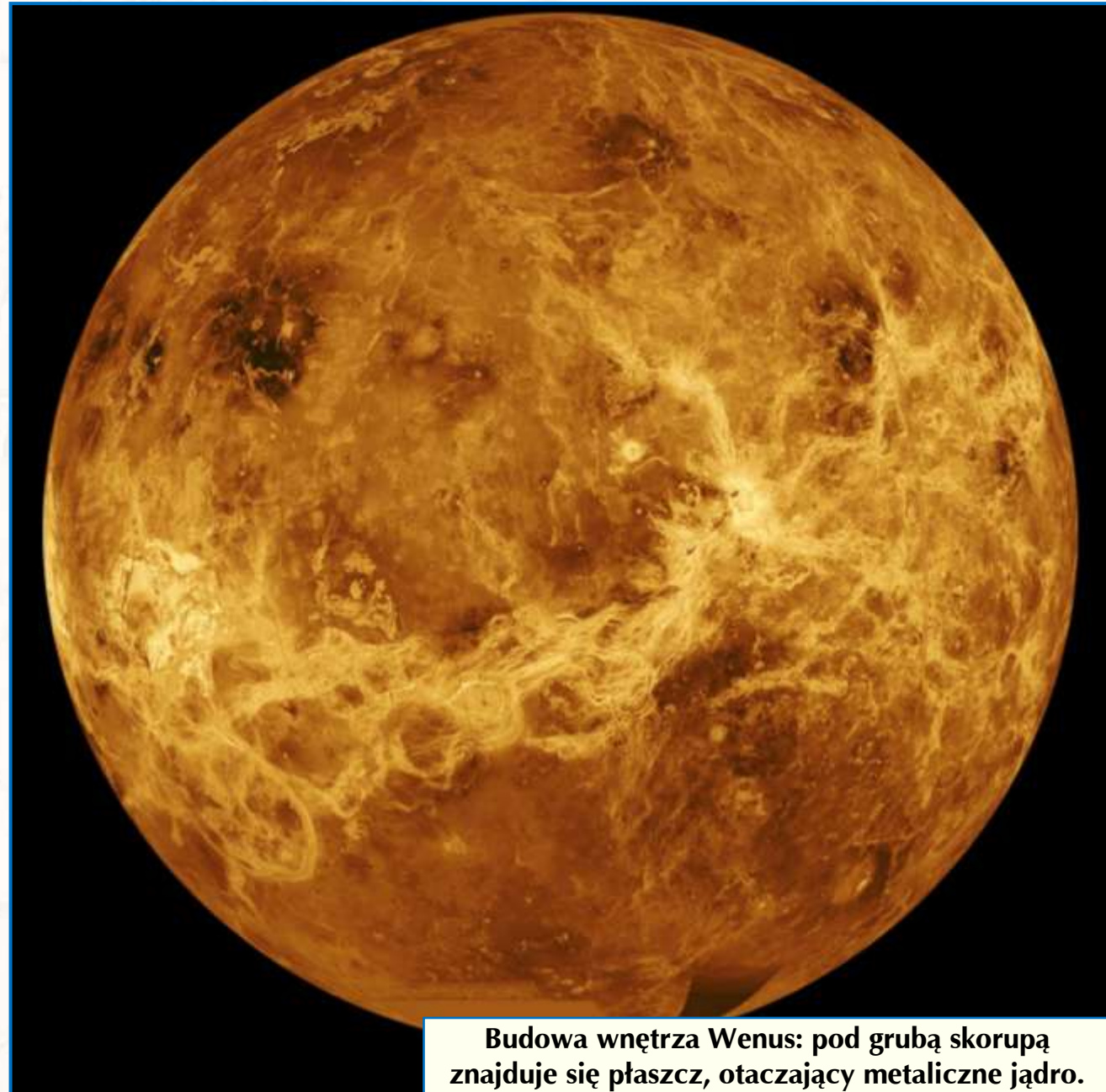
Powierzchnia Merkurego

Porównanie ruchu obiegowego Merkurego i Ziemi. Merkury ma najkrótszy ruch obiegowy, który wynosi tylko 0,24 obiegu ziemskiego.

Wenus

- **Wenus** – druga od Słońca skalista planeta Układu Słonecznego, trzecia pod względem jasności na niebie (po Słońcu i Księżycu).
- Nazwa planety wzięta się od rzymskiej bogini miłości, Wenus.
- Na nocnym niebie widoczna jest około 3 godziny:
  - przed wschodem Słońca – zwana **Gwiazdą Poranną** (Jutrzenką),
  - tuż po zachodzie Słońca – tzw. **Gwiazda Wieczorna**.
- **Okres obiegu** 224,7 dnia, **okres obrotu** wokół własnej osi około 243 dnia (zgodnie z ruchem wskazówek zegara i odwrotnie niż reszta planet).

Budowa wnętrza Wenus: pod grubą skorupą znajduje się płaszcz, otaczający metaliczne jądro.

Wenus

- **Wenus otoczona jest grubą warstwą atmosfery** (najgęstsza w Układzie Słonecznym) – nieprzezroczystą i dobrze odbijającą światło chmur kwasu siarkowego, które nie pozwalają na obserwację jej powierzchni z kosmosu.
  - Na planecie panują **bardzo wysokie temperatury** – około **470°C** (atmosfera składa się głównie z dwutlenku węgla).
  - Najprawdopodobniej w przeszłości na Wenus były oceany, tak jak na Ziemi, ale odparowały, gdy temperatura powierzchni wzrosła.
  - **Ciśnienie atmosferyczne** na powierzchni jest około **92 razy większe niż na Ziemi**.
- **Powierzchnia Wenus** została **ukształtowana przez zjawiska wulkaniczne**.
  - Na planecie jest **niewiele widocznych kraterów uderzeniowych**, co wskazuje, że jej powierzchnia jest stosunkowo młoda – ma około 300-600 milionów lat.

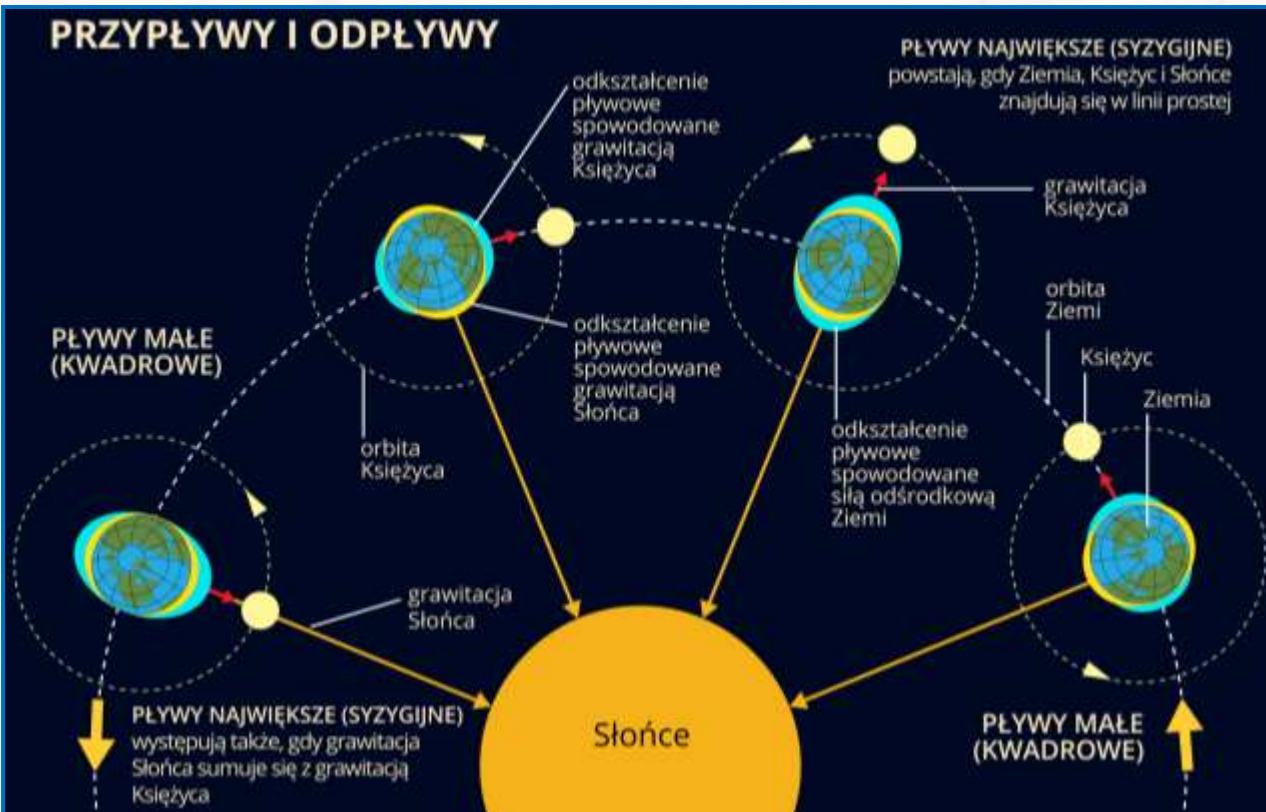
Ziemia

- **Ziemia** – jest jedyną planetą Układu Słonecznego posiadającą **biosferę**.
  - Składnikowi biosfery – **roślinom zielonym** – Ziemia zawdzięcza swoją nietypową, **tlenową atmosferę**.
  - Dość **szybki ruch obrotowy** i **umiarkowanie gęsta atmosfera** warunkują stabilizację temperatury na naszej planecie.
  - Najprawdopodobniej ten właśnie czynnik, w powiązaniu ze sprzyjającą odległością od Słońca i obfitością wody, zdecydował o pojawieniu się i rozwoju życia.
- W odróżnieniu od innych planet obraz Ziemi zdominowany jest przez pokrywające **blisko 3/4 jej powierzchni morza i oceany** (tzw. morza na Księżycu są jedynie rozległymi, zupełnie suchymi równinami, pokrytymi pyłem).
- **Woda** jest jednocześnie **najważniejszym czynnikiem rzeźbotwórczym i transportowym na lądach**.

Ziemia

- **Ziemia** jest najbliższą Słońca planetą posiadającą naturalnego satelitę – **Księżyc**.
- Ziemski Księżyc jest nadzwyczaj duży w stosunku do obieganej planety.
- Jego masa stanowi aż 1,25% masy Ziemi, co pozwala mu na generowanie **fali pływowej** nie tylko w morzach i oceanach, ale i w litosferze ziemskiej.

Mars

- **Mars** – najchłodniejsza planeta Układu Słonecznego z grupy planet ziemskich, posiadająca jedynie dość cienką **atmosferę**, składającą się głównie z **CO₂** i w mniejszych ilościach z **azotu**, **argonu**, **tlenu** i **pary wodnej** (chmury są złożone z kryształków CO₂ i lodu).
- Na jego powierzchni występuje **woda w postaci zestalonej**, tworząca głębsze warstwy czap polarnych, pokrytych pyłem i zestalonym dwutlenkiem węgla (obecność dolin rzecznych świadczy, że kiedyś była tu w postaci ciekłej).
- **Położenie osi** i **okres obrotu** Marsa są bardzo **zbliżone do ziemskich** (doba słoneczna gwiazdowa jest dłuższa o 41 minut od ziemskiej).
- Występują **analogiczne pory roku do ziemskich** – trwają one jednak 2 razy dłużej.
- **Temperatura** latem wzrasta **do 30°C** w strefie równikowej.
  - Na biegunach zimą w nocy spada do około **-130°C**.
  - Różnice temperatury powierzchni planety wywołują **potężne wiatry o prędkościach do 300 km/h** (powstają wydmy).

Mars

- Na Marsie znajduje się **najwyższy wulkan Układu Słonecznego** – **Olympus Mons** (wysokość blisko 27 km, średnica stożka około 550 km, zaś średnica krateru na wierzchołku ponad 60 km).
- Wokół planety przemieszczają się **dwa naturalne satelity**: **Fobos** i **Deimos**.

Powierzchnia Marsa uzyskana przez Mars Pathfinder

Księżyce Marsa: Fobos (po lewej) i Deimos (po prawej)

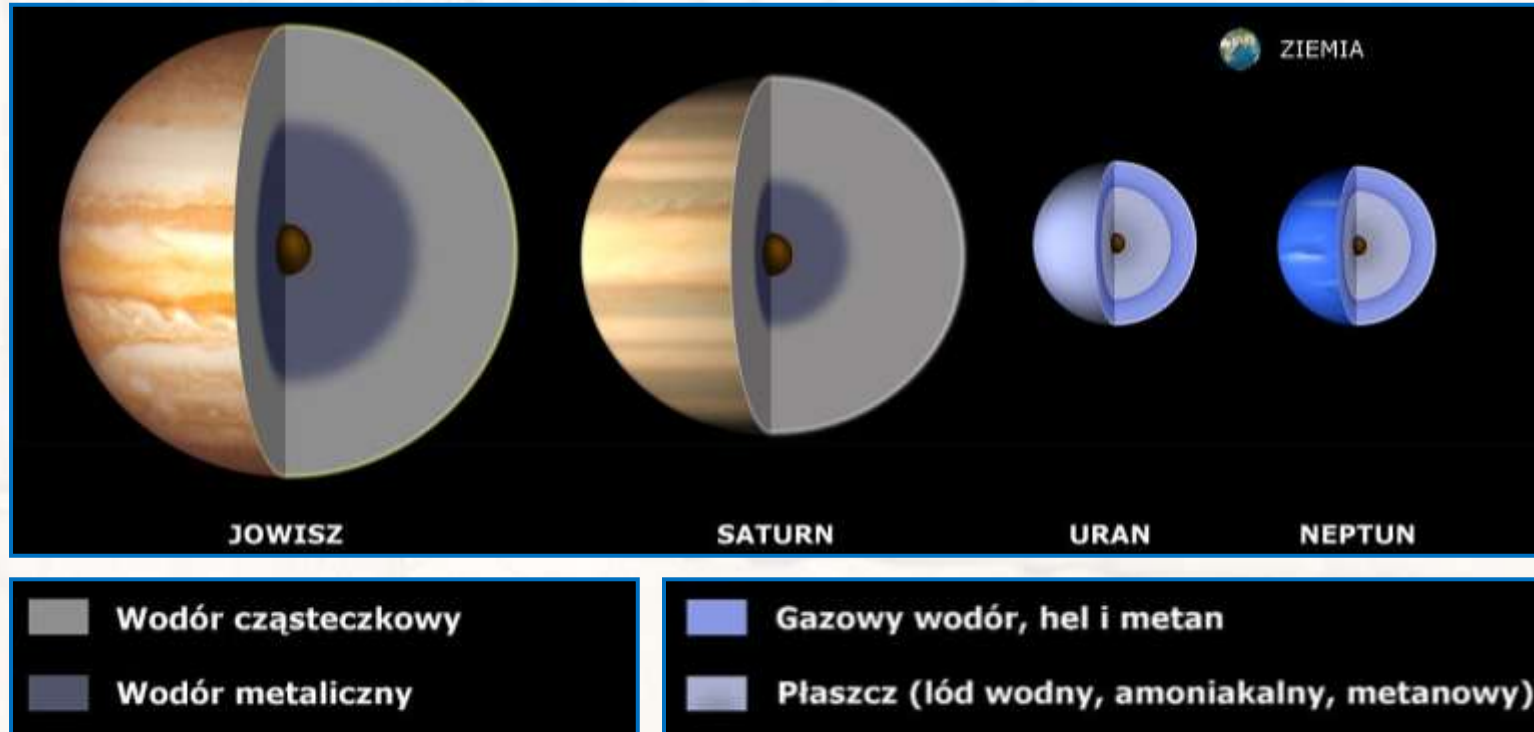
Zdjęcie Marsa – nad brzegiem planety widoczna cienka, zapylona atmosfera

Największy w całym Układzie Słonecznym, wulkan marsjański – Olympus Mons

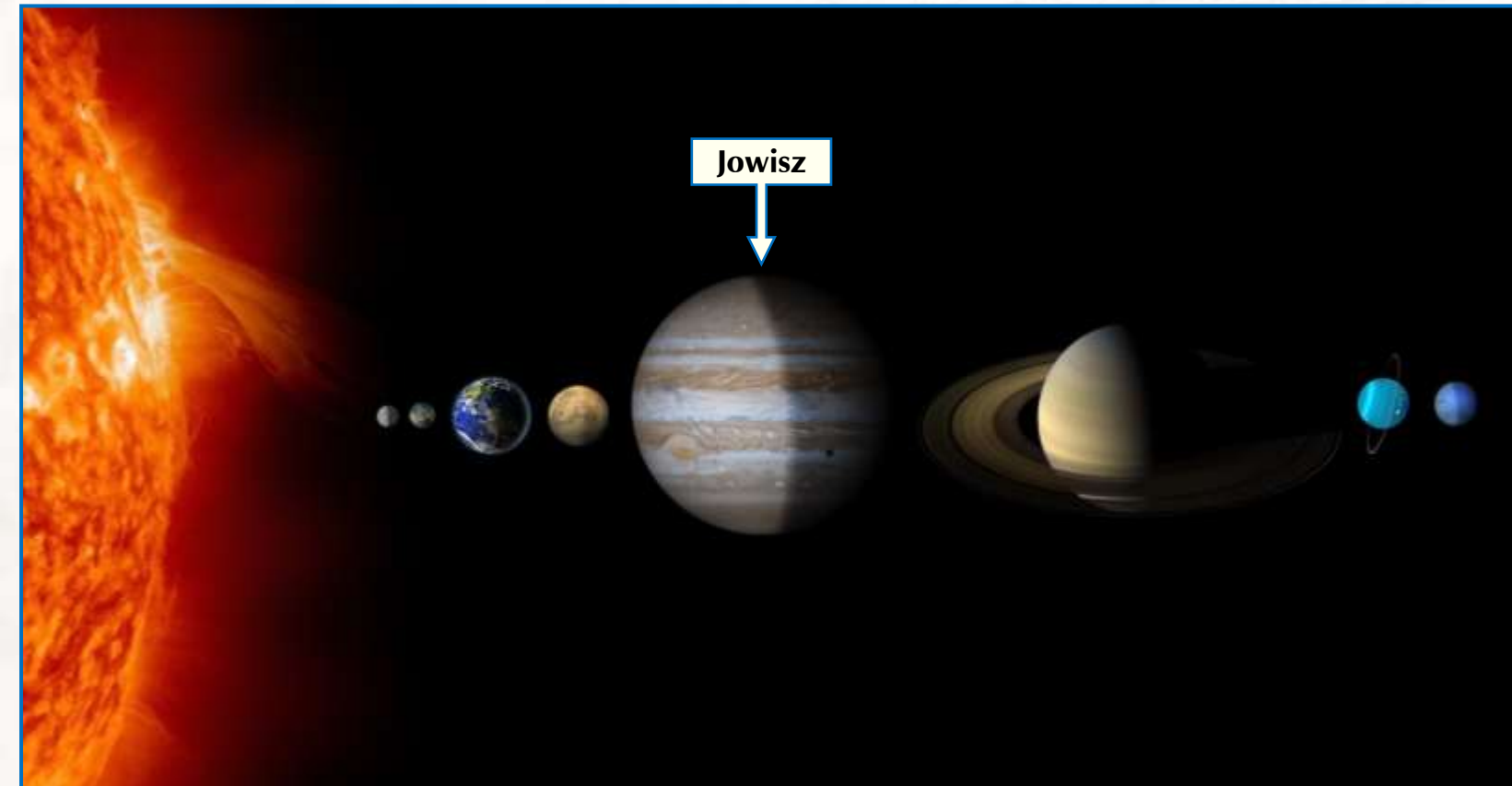
2. Planety olbrzymy – planety zewnętrzne Układu Słonecznego (planety jowiszowe)

- **Planety olbrzymy** – **planety zewnętrzne Układu Słonecznego** (**planety jowiszowe**: Jowisz, Saturn, Uran i Neptun) – cechują się **niewielką gęstością**, stosunkowo **niedużym stałym jądrem** i **bardzo grubą atmosferą**, składają się głównie z **wodoru, helu, metanu i amoniaku** (wraz z głębokością przechodzi stopniowo w stan ciekły).
- **Skład chemiczny** tych planet jest **podobny do składu Słońca** i tylko ich zbyt małe masy stanęły na przeszkodzie do zapoczątkowania reakcji termojądrowych.
- Planety tej grupy wykazują **silne spłaszczenie biegunowe**, wynikające z **szybkiego obrotu wokół własnej osi** oraz z **gazowo-ciekłego stanu** większości materii, ułatwiającego jej przemieszczanie się w kierunku równika.
- Wokół każdej z planet krążą **liczne księżyce** oraz **uformowały się pierścienie** (najlepiej widoczne wokół **Saturna**), złożone głównie z rozrzedzonej materii międzyplanetarnej i brył lodu.

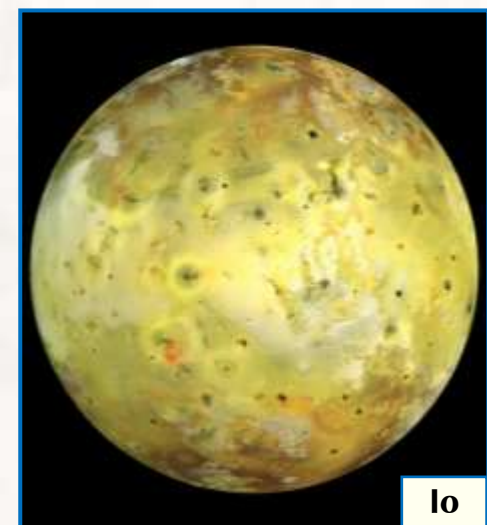
Jowisz

- **Jowisz** – czwarty pod względem jasności obiekt ziemskiego nieba i największa planeta Układu Słonecznego (planeta o największej masie).
- Ze względu na wynoszący tylko około **10 godzin czas obrotu** wokół własnej osi, wykazuje on **silne spłaszczenie biegunowe** – wielokrotnie większe od ziemskiego.
- **13% masy** Jowisza skupione jest w **stałym jądrze żelazowo-krzemianowym**.
- Jest ono otoczone grubą warstwą **ciepłego wodoru**.

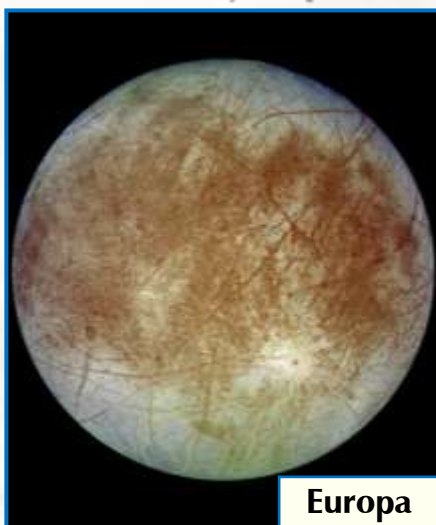

Jowisz

- W zbudowanej głównie z **wodoru i helu gazowej atmosferze** Jowisza wieją **silne wiatry** (prędkość do 600 km/h).
- Zagadkową cechą Jowisza jest występowanie **wielkiej czerwonej plamy** (gigantycznego zawirowania w atmosferze).
- Dokoła Jowisza ukształtował się “układ planetarny” złożony z **95 księżyców** (ostatnie kilkanaście odkryto w latach 2018-2022).
- Najbardziej znane są tzw. **księżyce galileuszowe** odkryte w 1610 r. i porównywalne wielkością z ziemskim Księżycem: **Io, Europa, Ganimedes** (największy znany księżyc w całym Układzie Słonecznym) i **Kallisto**.
- Zdjęcia księżyców Jowisza, przekazane przez sondy Voyager i Galileo, dostarczyły dowodów na utrzymującą się do dziś **aktywność wulkaniczną** na Io i Europie, **intensywne procesy tektoniczne** włącznie z **trzęsieniami ziemi** na Ganimedesie oraz występowanie **pokryw lodowych** na Europie.

Io

Europa

Ganimedes

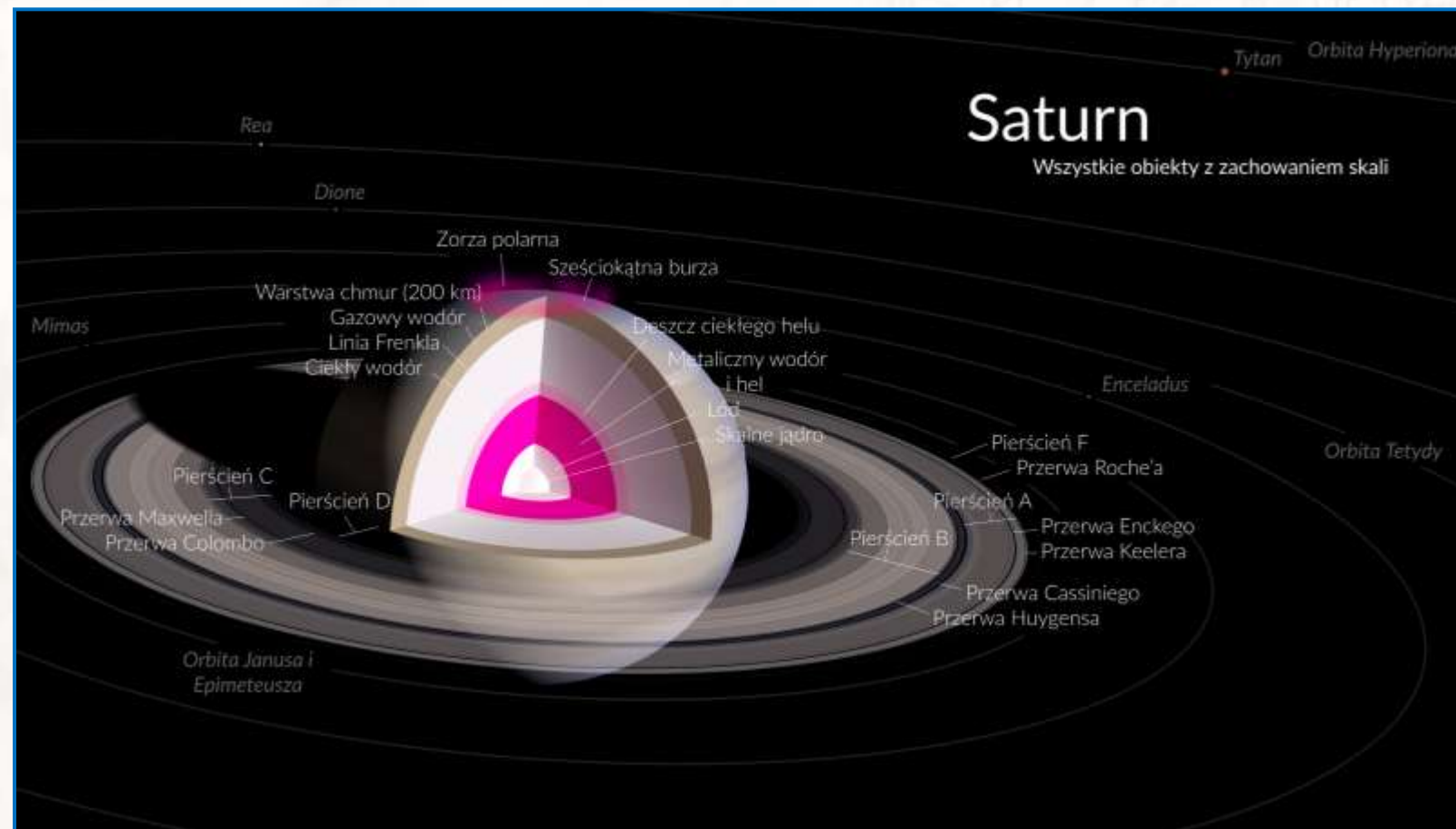

Kallisto

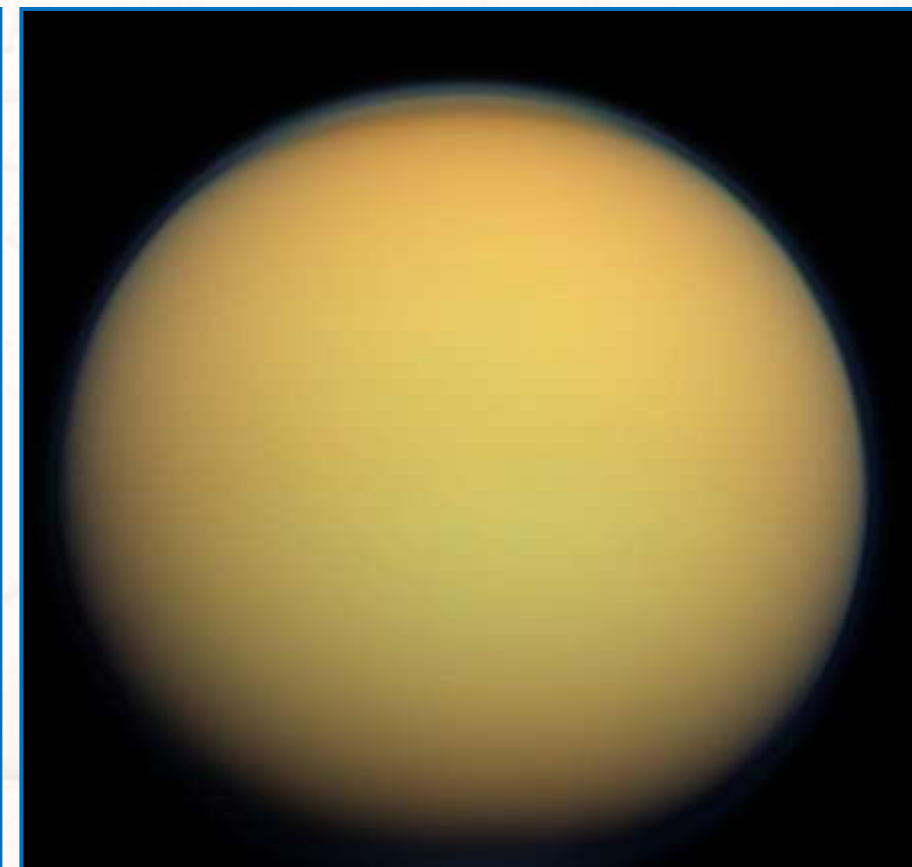
Saturn

- **Saturn** – gazowy olbrzym, szósta planeta **US** pod względem oddalenia od Słońca, **druga** po Jowisie pod względem **masy** (95 razy większa niż masa Ziemi) i **wielkości** (jego promień jest około 9,5 razy większy od promienia Ziemi).
- Wnętrze gazowego olbrzyma prawdopodobnie składa się z **jądra** z **żelaza, niklu, krzemu i tlenu**, otoczonego warstwą metalicznego wodoru, warstwy pośredniej ciekłego wodoru i ciekłego helu oraz zewnętrznej warstwy gazowej.
- Zewnętrzna warstwa atmosfery wydaje się na ogół spokojna, choć mogą się na niej utrzymywać **długotrwałe układy burzowe** – wieją na nim **wiatry o prędkości około 1800 km/h**.

Saturn

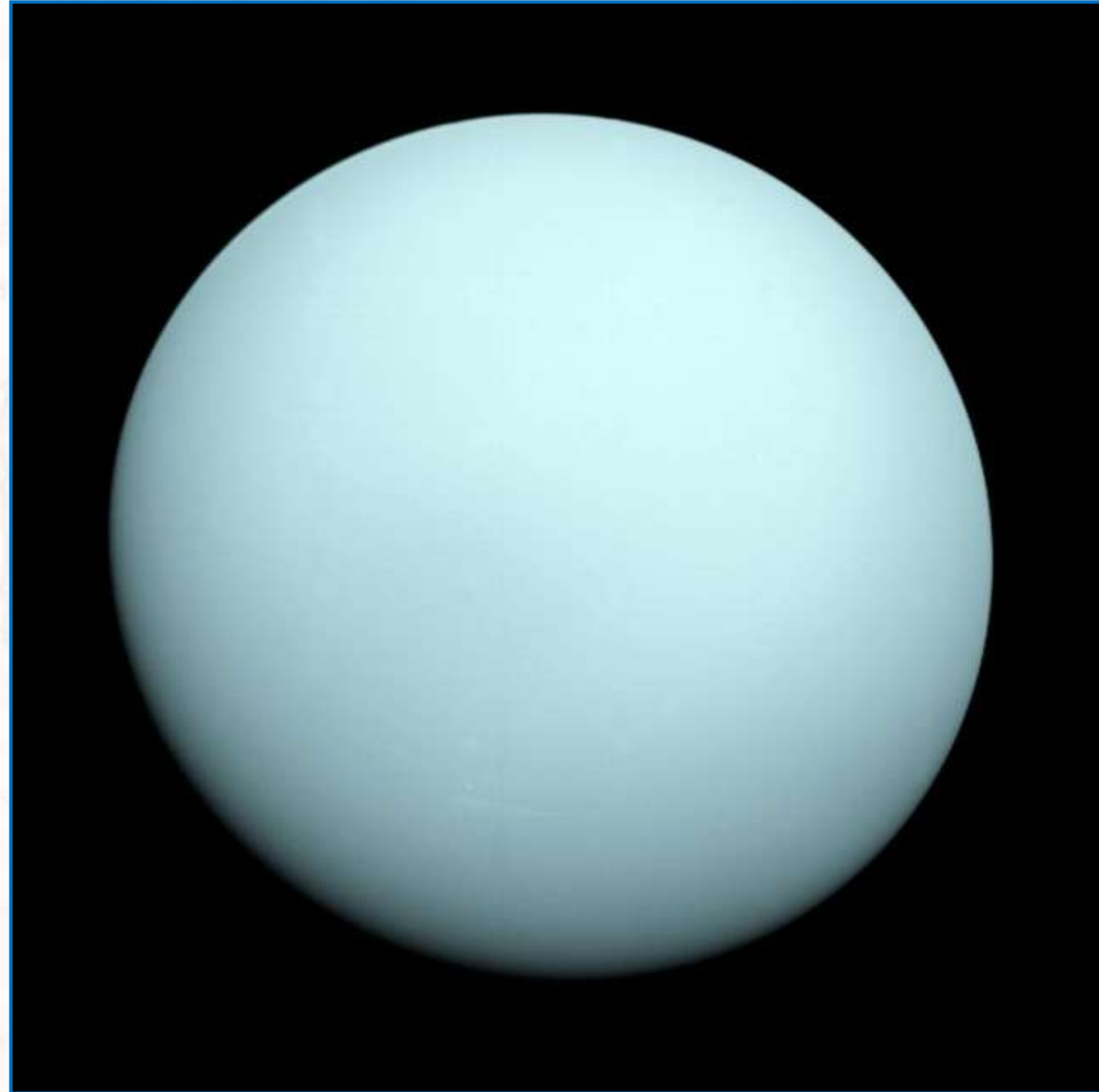
- Charakterystyczną cechą Saturna są **najbardziej rozbudowane ze wszystkich planet pierścienie**, składające się głównie z **lodu** i w mniejszej ilości z **odłamków skalnych**.
- W 2025 r. znanych było **146 naturalnych satelitów Saturna** (są często małe i nie wszystkie posiadają swoje nazwy).
  - Księżyc **Tytan** to **drugi co do wielkości księżyc** w Układzie Słonecznym (po księżycu Jowisza Ganimedesie).
  - Jest on większy od planety Merkury i posiada **najgęstsza w Układzie Słonecznym atmosferę**.

Tytan – jedyny księżyc w Układzie Słonecznym o gęstej atmosferze w której zachodzą zjawiska pogodowe

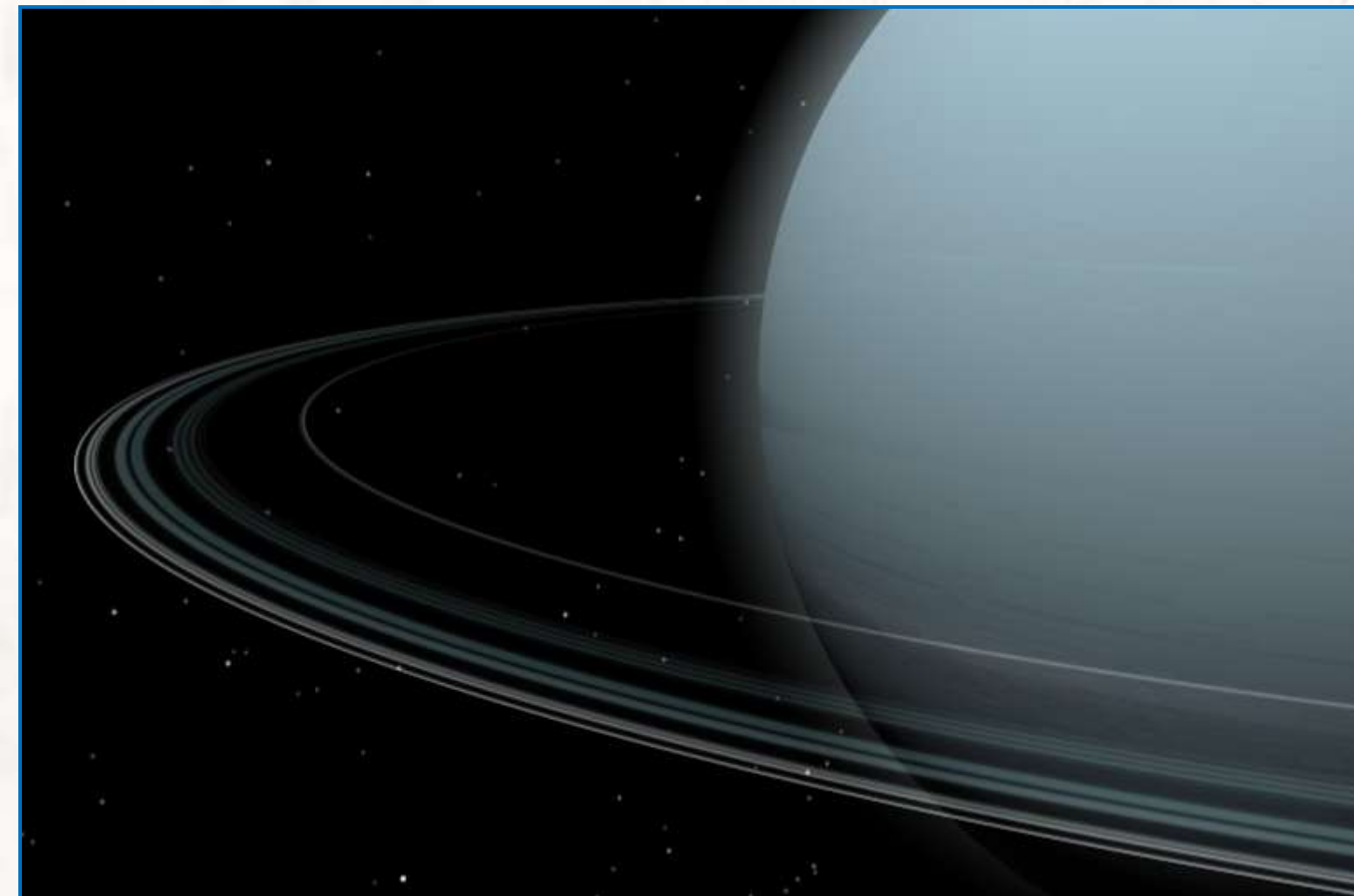
Uran

- **Uran** – 7. w kolejności od Słońca, 3. pod względem wielkości i 4. pod względem masy planeta Układu Słonecznego.
- Budowę i składem chemicznym przypomina on **Neptuna**, a obie planety mają odmienną budowę i skład niż większe gazowe olbrzymy: Jowisz i Saturn.
- Astronomowie czasem umieszczają je w kategorii “**lodowych olbrzymów**”.
- **Atmosfera** Urana składa się głównie z **wodoru** i **helu**, zawiera więcej zamrożonych substancji lotnych (tzw. lodów), tj. **woda**, **amoniak** i **metan** (gaz ten nadaje charakterystyczny błękitny kolor) oraz śladowe ilości węglowodorów.
- Jego atmosfera jest **najzimniejszą atmosferą planetarną** w Układzie Słonecznym (minimalna temperatura to około **-225°C**).
- Posiada ona złożoną, warstwową strukturę.
- Uważa się, że jej najniższe chmury tworzy woda, a najwyższa warstwa chmur jest utworzona z kryształków metanu.
- Wnętrze Urana składa się głównie z lodów i skał.

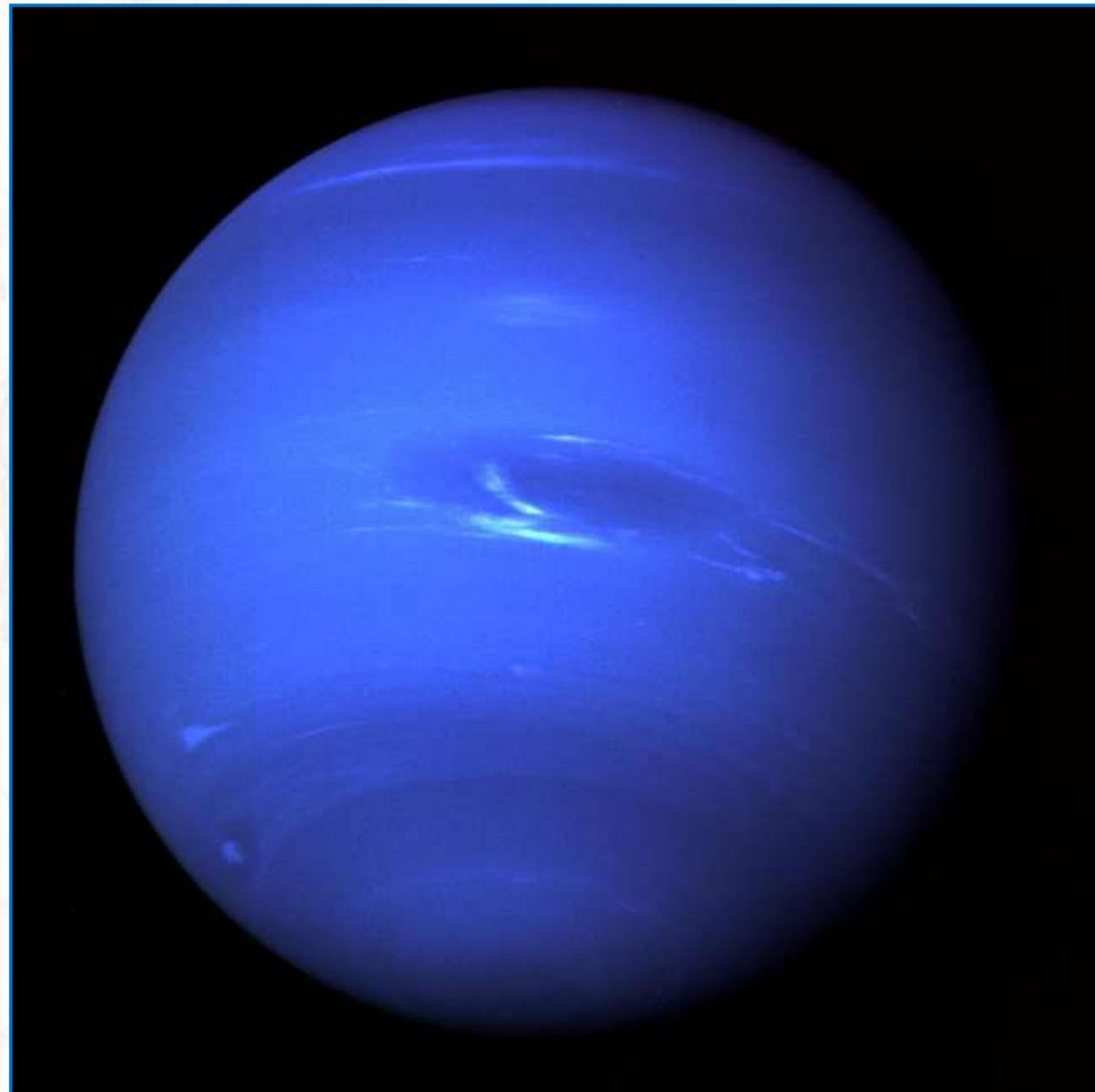
Uran

- Uran posiada system **pierścieni**, **magnetosferę** i liczne **księżyce** (28 znanych).
- System Urana ma unikalną konfigurację wśród planet, ponieważ jego **oś obrotu jest silnie nachylona** i znajduje się prawie w płaszczyźnie orbity planety.
- W tej sytuacji jego **biegun N i S leżą tam, gdzie równik większości innych planet**.

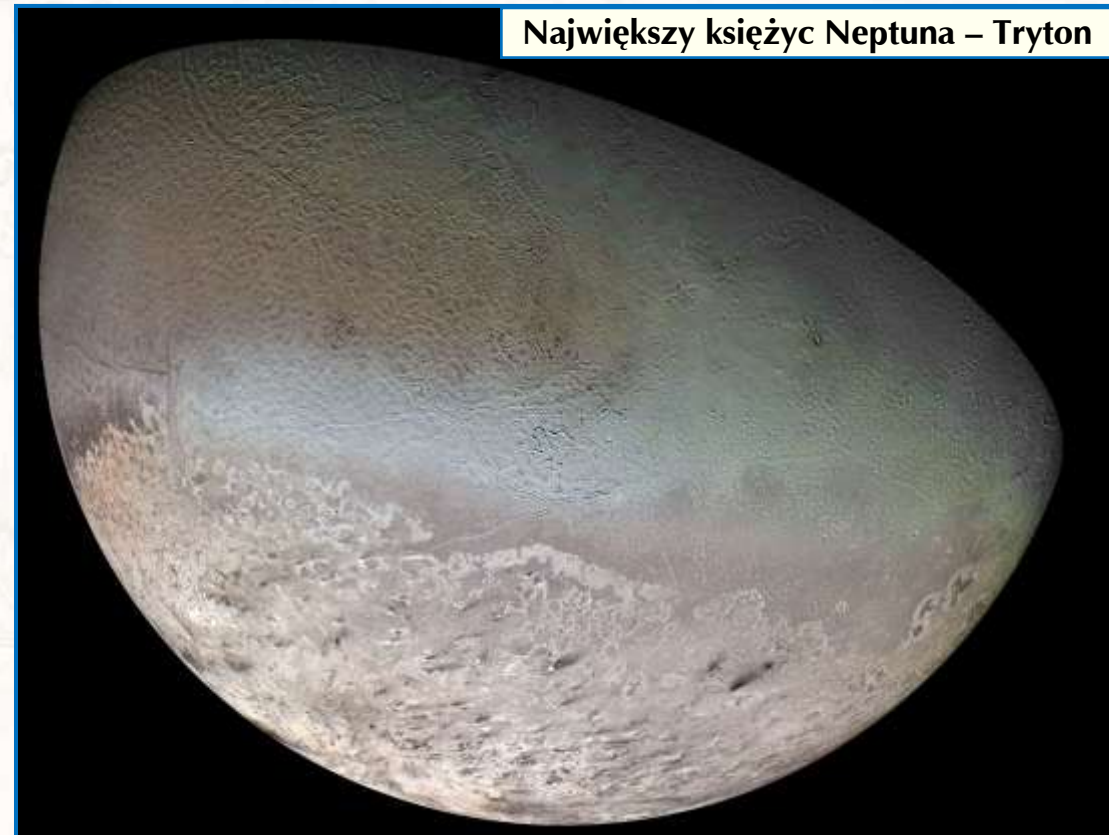
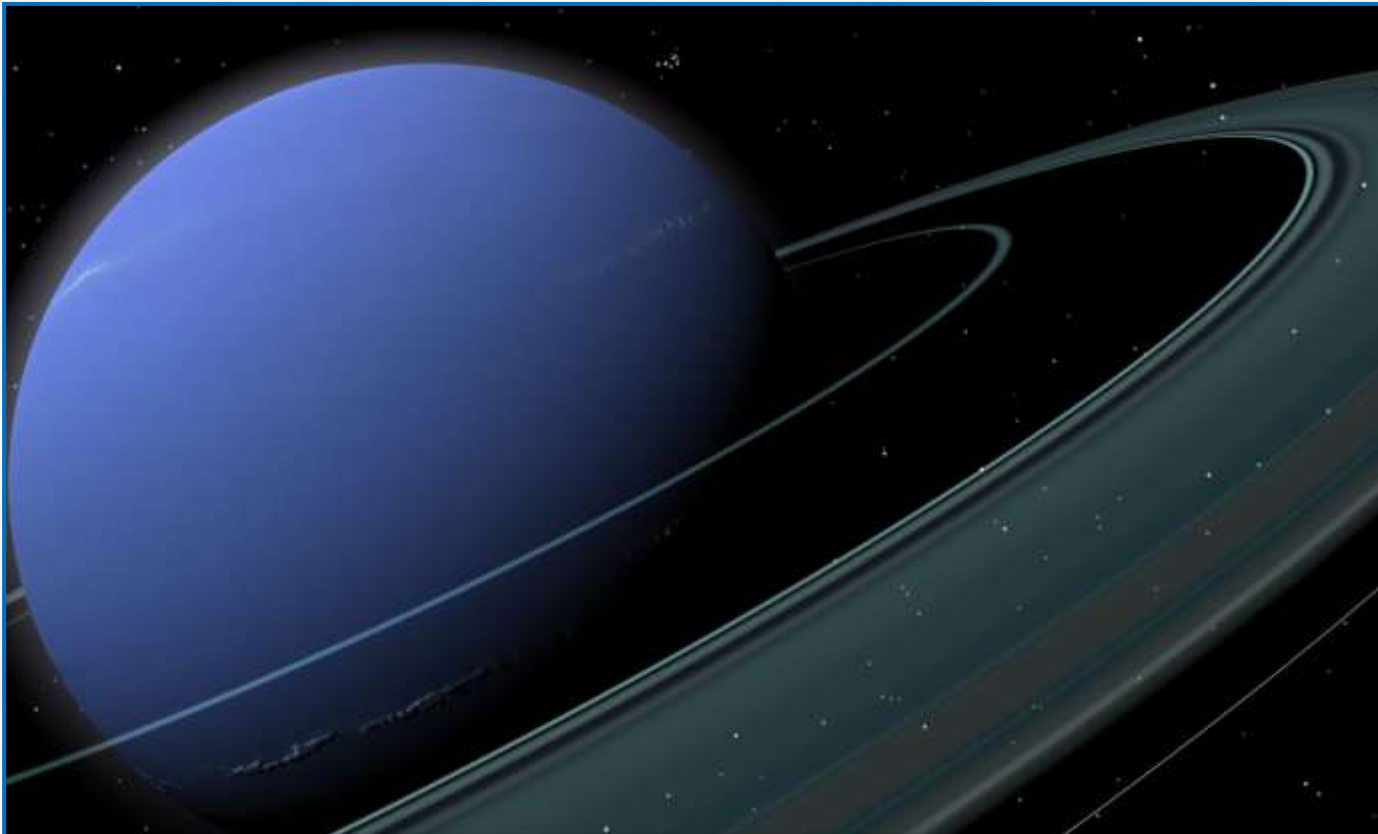
Neptun

- **Neptun** – gazowy olbrzym, ósma, najdalsza od Słońca planeta w Układzie Słonecznym (4. pod względem średnicy i 3. pod względem masy).
- Neptun jest jedyną planetą, której **istnienie wykazano** nie na podstawie obserwacji nieba, ale **na drodze obliczeń matematycznych**.
- Niespodziewane zmiany w ruchu orbitalnym Uranu doprowadziły astronomów do wniosku, że podlega on perturbacjom pochodzącym od nieznanej planety.

Neptun

- Neptun przypomina składem Uran (określany jako tzw. "lodowy olbrzym").
  - **Atmosfera** Neptuna, choć – podobnie jak na Jowiszu i Saturnie – składa się głównie z **wodoru** i **helu** wraz ze śladami **węglowodorów** i prawdopodobnie **azotu**, zawiera większą ilość tzw. "lodów", czyli substancji lotnych w warunkach ziemskich, takich jak **woda**, **amoniak** i **metan** (przyczynia się do nadania jej charakterystycznego niebieskiego koloru).
  - Wnętrze Neptuna, podobnie jak Urana, składa się głównie z lodów i skał.
  - Neptun ma **słaby i niekompletny system pierścieni**.
  - Posiada on **16 księżyców** (ostatnie dwa odkryte zostały w 2024 roku) – **Tryton** – to największy księżyc Neptuna.

Planety Układu Słonecznego (podsumowanie)

PLANETA	Średnia odległość od Słońca (w j.a.)	Czas obiegu wokół Słońca	Czas obrotu wokół własnej osi (doba gwiazdowa)	Średnica równikowa (w km)	Masa (masa* Ziemi = 1)	Średnia gęstość (g/cm³)	Liczba księżyców (stan na 2025 r.)
Merkury	0,4	88 dni	58 dni 15 h 26 min.	4 879	0,06	5,4	0
Wenus	0,7	224,7 dnia	243 dni 0 h 27 min.	12 104	0,8	5,2	0
Ziemia	1,0	365,25 dnia	23 h 56 min. 04 s	12 756	1,0	5,5	1 (Księżyc)
Mars	1,5	1,9 roku	24 h 37 min.	6 792	0,1	3,9	2 (Fobos, Deimos)
Jowisz	5,2	11,9 roku	9 h 55 min.	142 984	317,8	1,3	95
Saturn	9,5	29,5 roku	10 h 39 min.	120 536	95,2	0,7	146
Uran	19,2	84,0 roku	17 h 14 min.	51 118	14,5	1,3	28
Neptun	30,1	164,8 roku	16 h 06 min.	49 528	17,1	1,6	16

*masa Ziemi wynosi $5,9722 \cdot 10^{24}$ kg

Małe ciała Układu Słonecznego

1. Planetoidy

- **Planetoidy** obserwuje się regularnie w tych samych rejonach US (ich liczba szacowana jest na dziesiątki milionów):
  - tj. w **pasie głównym**, rozciągającym się **pomiedzy orbitami Marsa i Jowisza** (do 2025 r. naliczono około 1,5 mln),
    - większość tych skalistych planetoid porusza się po nieomal kołowych orbitach heliocentrycznych, ale ze względu na niewielką masę tych ciał i bliskość planet ich trajektorie mogą ulegać znacznym zmianom,
    - prawdopodobnie obydwaj księżycy Marsa stanowią przechwycone przez jego pole grawitacyjne planetoidy;
  - w **Pasie Kuipera**, położonym **na peryferiach Układu Słonecznego poza orbitą Neptuna**,
    - reprezentuje on obecnie bardzo dużą liczbę planetoid (zdecydowanej większości ich dalej nie znamy) zbudowanych przede wszystkim z lodu, z najlepiej poznany **Plutonem**.

Planetoidy – małe ciała niebieskie o wymiarach średnicy nie przekraczających 1000 km.

2. Planety karłowate

- **Planety karłowate** – zwykle mniejsze od planet ciała niebieskie:
  - wykonujące **ruch obiegowy wokół Słońca** i **dzielące swoją orbitę z innymi ciałami**,
  - mające **odpowiednio dużą masę** i posiadające grawitację pozwalającą uzyskać **kształt zbliżony do kulistego**,
  - **nie będące satelitą (księżycem) planety lub innego ciała niegwiazdowego**,
  - **mogące posiadać własne księżyce**.
- Obecnie najlepiej znanym przykładem takiego ciała jest **Pluton**, który w sierpniu 2006 r., wskutek decyzji astronomów z Międzynarodowej Unii Astronomicznej, został skreślony z listy planet.
  - Za faktem tym przemawiały zarówno parametry orbity (odchyła się ona od płaszczyzny ekliptyki o kąt 17°), jak i fakt, że nie oczyścił swojej orbity i wciąż dzieli ją z wieloma innymi obiektami pasa Kuipera.
  - Pomimo, że Pluton został wykreślony, to jednak dla wielu naukowców była to decyzja zbyt pochopna z którą się oni nie zgadzają.

Pluton

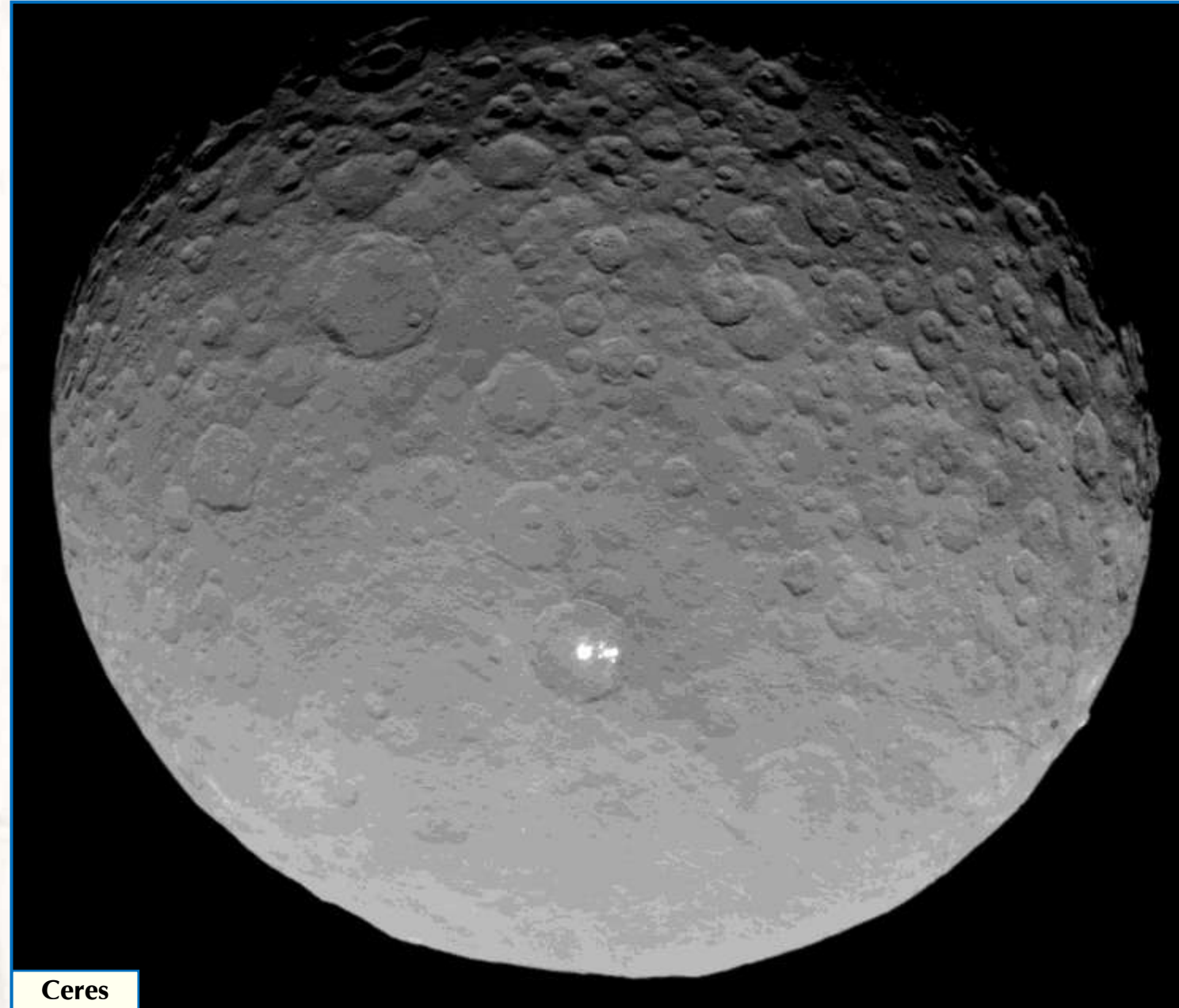
Przykłady planet karłowatych

→ Za **planety karłowate** uznano łącznie do chwili obecnej 5 ciał niebieskich (łącznie z Plutonem) znajdujących się w Układzie Słonecznym (ich całkowita liczba jest większa – w najbliższych latach zapewne będzie powiększona):

- **Ceres** (obiekt z głównego pasa planetoid),
- **Pluton** (obiekt pasa Kuipera),
- **Haumea** (obiekt z pasa Kuipera),
- **Makemake** (obiekt z pasa Kuipera),
- **Eris** (obiekt z pasa Kuipera).

Haumea

Ceres

3. Meteoroidy

- **Meteoroidy** – drobne ciała, mniejsze od planetoid, występujące bardzo licznie w przestrzeni międzyplanetarnej.
- Najczęściej są to niewielkie bryły materii lub ziarna pyłu (ich rozmiary zwykle nie przekraczają 10 m).
- Rozmiary meteoroidów nie pozwalają na ich obserwację w kosmosie.
- Ciała te ujawniają się, wchodząc w atmosferę ziemską, bądź uderzając w sztuczne satelity i niszcząc je.

Meteoroid – małe ciało niebieskie krążące w przestrzeni kosmicznej, zwykle o średnicy od milimetrów do kilku metrów (tylko bardzo nieliczne mierzą więcej niż 10 m). Pochodzi on z rozpadu komet lub kolizji planetoid.

Meteor

- **Meteor** – zjawisko świetlne (tzw. świecący ślad), znane powszechnie pod nazwą “**spadającej gwiazdy**”, tworzące się **wskutek wejścia meteoroidu w zasięg atmosfery ziemskiej**.
- **Jasny ślad** widoczny na niebie tworzy się, gdy pary z meteoroidu oraz nagrzane i zjonizowane gazy atmosferyczne świecą podczas jego przelotu przez atmosferę.
- Okresowo występują tzw. **roje meteorów**, kiedy pojawiają się one nadzwyczaj często i ze ściśle określonego punktu na niebie.
- Tłumaczy się to przechodzeniem Ziemi przez pozostałość komety, która uległa rozpadowi.
- Najbardziej znanymi rojami są:
  - **Perseidy** obserwowane około 12 sierpnia każdego roku,
  - **Leonidy** widoczne około 17 listopada co roku,
  - **Akwarydy** – w maju,
  - **Orionidy** – w październiku,
  - **Geminidy** – w grudniu.

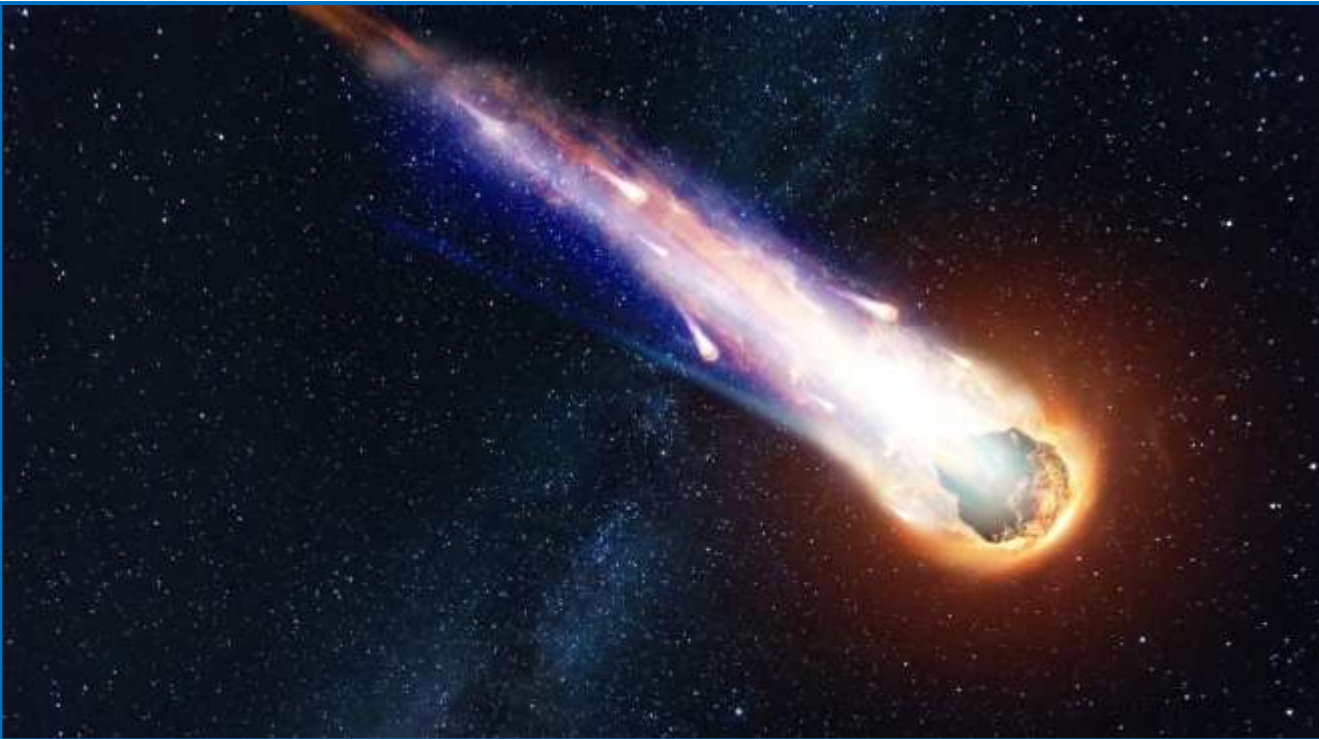

Meteoryt

- **Meteoryt** – większe meteoroidy które nie uległy odparowaniu w atmosferze i spadły na powierzchnię Ziemi.
- Zjawiska świetlne pojawiają się, kiedy meteoroid znajdzie się na wysokości 150 km, zaś w granicach 60 – 80 km większość drobnych ziaren odparowuje.
- Pozostałe, wchodząc w niższe warstwy atmosfery, wyhamowują i częściowo stygną.
- Do wyjątkowych rzadkości należą meteoryty, które na Ziemię trafiają jeszcze rozżarzone.

Meteoryty

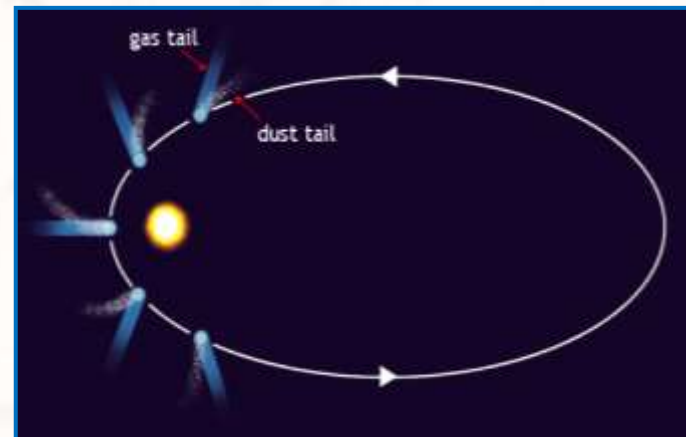
4. Komety

- **Komety** – niewielkie ciała, zbudowane głównie z zestalonych lodów (wody, dwutlenku węgla, amoniaku, metanu) i cząstek niebotycznych (np. pyłu i skał), cyklicznie pojawiające się w pobliżu gwiazdy (np. Słońca) z rejonu:
  - **tw. Pasa Kuipera** – położonego w odległości 500 – 1000 jednostek astronomicznych za orbitą Plutona (znajdują się w nim także wcześniej opisane planetoidy),
  - **Obłoku Oorta** – leżącego w odległych peryferiach Układu Słonecznego, w odległości 30 tys. – 100 tys. jednostek astronomicznych od Słońca.
- Komety **mają bardzo wydłużone orbity eliptyczne** i pojawiają się w pobliżu Słońca albo **z określoną częstotliwością (komety okresowe)**, albo **tylko jednokrotnie (komety jednopojawieniowe)**.
- Z około 4600 znanych komet jedynie około 500 to komety okresowe.

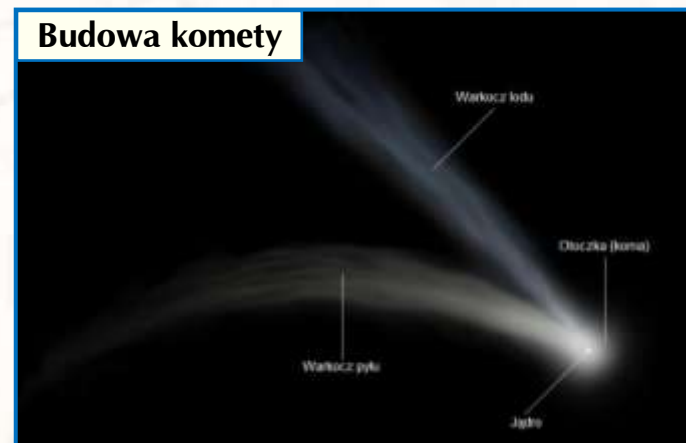

Budowa komety

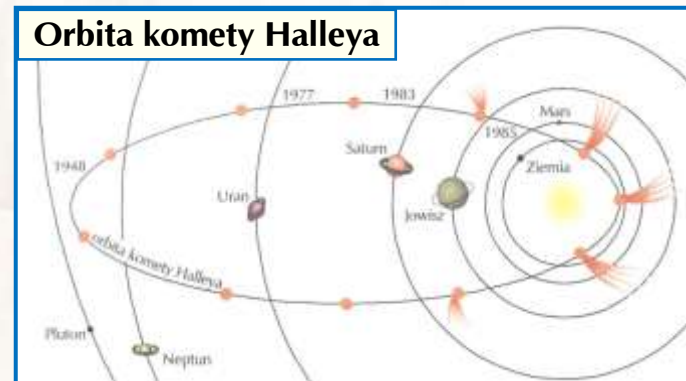
- Główną część komety stanowi **jądro** o średnicy kilku do kilkunastu kilometrów, złożone z zanieczyszczonych pyłem lodów o różnym składzie (jest widoczne niezależnie od odległości komety od Słońca).
- Wraz ze zbliżaniem się do Słońca pod wpływem ciepła lód ulega sublimacji i powstałe gazy tworzą dokoła jądra otoczkę gazowo-pyłową, określaną jako **koma**.
- W centrum Układu Słonecznego koma wytwarza długą smugę, zwróconą w kierunku przeciwnym do Słońca – tzw. **warkocz komety** lub **ogon komety**.
- Każde zbliżenie się do Słońca powoduje znaczne straty materii.
- Przykładowo kometa Halleya uwalnia aż 15 ton gazów i pyłu na sekundę.

Budowa komety

Orbita komety Halleya

KONIEC

Materiały pomocnicze do nauki
Opracowane w celach edukacyjnych (niekomercyjnych)

Opracowanie i redakcja: *Sławomir Dmowski*
Kontakt: *kontakt@geografia24.eu*

WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE
- KOPIOWANIE ZABRONIONE -